תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי רבי עקיבא איגר · סדר קדשים

חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת חולין

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת חולין

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רבי-עקיבא-איגר-על-מסכת-חולין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף מה. 4
דף ס. 4
דף עג: 4
דף צו: 5
דף קב. 7
דף קב: 9
דף קג. 10
דף קג: 11
דף קה: 11

דף מה.

גמרא לתני נקובת הדופן וכו'. דברי הש"ס הללו תמוהין דממנ"פ אם פירכת הש"ס אמתני' דאלו טרפות דלא חשיב כל הני וכמו שפירש"י. י"ל דאתי בזה הכלל כמו בסגר ושב שמעתתא. ומ"ש התוספות בר"פ א"ט ד"ה ודרוסת הנץ ומה"ט לא תני במתני'. ע' במהר"ם שיף דבאמת מגיה וצ"ל במתני' וכוונתם אברייתא. ואם נאמר דפירכת הש"ס אתנא דבי ר"ח דלא חשיב הני. הא י"ל דכולהו נקיבו חדא נינהו כדמשני הש"ס לעיל. ואף דנקיבת הדופן דהוא בעצמו אינך בבשר לא חשיב כחד וכמ"ש תוס' לעיל ד"ה אלא הנך וכו'. דמ"מ מה פריך הש"ס מכבד דבי' שפיר י"ל דכולהו נקיבה חדא הוא. ועוד ק' דלא פריך מידי מכבד. די"ל דלא ס"ל כריב"י דנקיבת המרה כשרה וכדמשני הש"ס לעיל מרה מאן קתני לה ר"י בר"י וכו' אף אליבא דאמת דכולהו נקבים חדא נינהו אין ההכרח לשנוי' דסבר כריב"י. מ"מ מנ"ל הכא למיפרך. וצע"ג:

דף ס.

תד"ה הרכיב שני דשאים וכו' א"נ אפילו בארץ מבעיא ליה לר' אושעי' וכו' וכ"כ הר"ש בפ"א דכלאים: ותמוה לי דהא התוס' מסקו בקידושין. וכן העלה הר"ש בעצמו פ"ח דכלאים דר' אושעי' דקאמר אינו חייב וכו' היינו משום כלאי כרם אינו חייב. אבל משום כלאי זרעים חייב בחטה ושעורה לחוד. א"כ גם לר' אושעי' תיפוק לי' דחייב משום כלאי זרעים. וצע"ג.

ובאמת הומ"ל דמבעי לר' יהודה דקאמר ספ"ק דכלאים דאינו חייב משום כלאי זרעים עד שיזרע שני חטים ושעורה. או חטה וב' שעורים. ומש"ה איבעי' ליה אם אסור משום הרכבה:

דף עג:

תד"ה שחיטה תנינא וכו' טפי הו"מ לאקשוי' מיני' לר"ל. לפענ"ד יראה ע"פ דברי תוספות ביצה (דף ג ע"ב) ד"ה ורי"א ע"ש. עד סוף הסוגיא. וא"כ י"ל דלר"ל לא מצי לאקשויי די"ל דר"ש כרבנן דר"מ ס"ל דאין שע"כ. והא דקאמר ר"מ הוכשרו בדמיהם לדבריו דר"ש קאמר היינו דלדידי' לא בעי הכשר כלל דשע"כ והוי אמ"ה. אבל לדידך אודי לי מיהת דהכשירו בדמיהן. ואף דר"ש לא דיבר עדיין כלום. מ"מ אפשר לומר לדבריו קאמר כמו דס"ל לרבינא. משא"כ ר"י לשיטתי' דע"כ מוכח דס"ל דלא שייך לומר לדברי קאמר אם לא דיבר עדיין התנא כלום ושפיר פריך הש"ס תנינא. ודוק:

תד"ה אי מההיא וכו' הקשה הר"ר שמואל מווירדין וכו'. לא זכיתי להבין דהרי כוונת הש"ס דר"י הוצרך להשמיענו דלכ"ע אין שחיטה עושה ניפול דמהתם י"ל דר"מ ס"ל שע"נ. אבל בודאי לרבנן דר"מ ליכא הו"א כדמותב הש"ס לל"ק. א"כ י"ל דר"ש כרבנן ס"ל. וצ"ע.

ולולי דמסתפינא אמינא דדברי תוס' דהכא שייכי לקמן (דף עו ע"ב) אהא דשמואל מתני' איכא לדחויי' כדדחי' ע"ש. ודוק:

דף צו:

תד"ה אם יש בה וכו'. נלענ"ד ליישב לשיטת האומרי' חתיכה נ"נ בשאר איסורים הא דקתני אם יש בה וכו' הא באמת בעי' ס' נגד הקליפה שנעשה נבילה בשעת מליחה. והיינו למ"ש הרמ"א (סי' צב) בשם האו"ה באף בכולו בתוך הרוטב. מ"מ היכא שהאיסור דבוק בעי' ס' באותה חתיכה. ואם לאו בעי' ס' בקדירה נגד כל החתיכה שהאיסור דבוק בה והחתיכה קיימת באיסורה. והטעם דעת הש"כ (סי' עב סקי"ח) דיותר ממהר לבלוע באותה חתיכה. והט"ז כ' (בסימן צב' דחיישי' שמא נשארה פ"א לבד בתוך הרוטב ונעשה נבילה. אלא שכ' שם דאפשר להקל. דהא חנ"נ בשאר איסורי הוא רק דרבנן. והוי ספק דרבנן ע"ש. וקולא זה הוא רק לגבי שאר חתיכות אבל לענין החתיכה עצמה אם נשארם לבדה היא אסורה מדאורייתא דשמא לא פלט הכל אח"כ והוי חשש דאורייתא. וא"כ י"ל דאדרבא הפוסקים דפסקו חנ"נ יליף להו מהך מתני' דקתני אם יש בה דמשמע דבעי' בירך לבדו ס' ואמאי אין מצטרף הרוטב. כמו שהקשו תוס'. אע"כ דשאני הכא דהגיד דבוק בה ובעי' ס' באותה חתיכה דשמא נשארה לבדה בתוך הרוטב, אך כ"ז לחשש הגיד. אבל אם יש ס' נגד הגיד בירך לבדו רק נגד הקליפה ליכא ס' בזה מהני אם בהצטרפות הרוטב הוא ס' גם נגד הקליפה. דהא הקליפה דנ"נ הוא רק דרבנן ול"ח שמא נשארה הירך לבדו ברוטב דהא אף נשארה מה"ת מותר דהא הוא ס' נגד הגיד. וא"כ שפיר קתני במתני' אם יש בה דהיינו נגד הגיד בעי' בה דהוא הירך ס'. ולא מהני הרוטב. אבל נגד הקליפה מסייע גם הרוטב לבטל. וק"ל:

ובזה נסתלק קושי' תוס' בריש פרקין אהא דדייק הש"ס ממשנתינו דיש בגידי' בנ"ט דמנ"ל דלמא האיסור מחמת שומן הגיד ע"ש. ולפי הנ"ל דלגבי שומן תקשי אמאי קתני אם יש בה דמשמע דבירך עצמו בעי' ס'. ואמאי לא מהני הרוטב דהא בשומן דהוא דרבנן לית לן למיחוש שמא נשארה לבדה במעט רוטב וק"ל.

ובדברי תוס' יש לי תמי' רבתי במ"ש דלשיטת רש"י ניחא דלא מהני הרוטב ושאר

חתיכות דמיירי דרק מקצתה תוך הרוטב וכו'. ולזה קשה לי הא לא הוי אלא רק צלי ויאסר רק כדי נטילה. וע' באחרונים (סימן קה) שהקשו כן במתני' דטפת חלב. ותירצו דהוי איסור שמן. או דדבר לח מתפשט בכולו מכח הבל הקדירה. אבל בגוש וכהנ"ל הוי רק צלי כדאיתא בש"ע (סי' קה) א"כ הכא באיסור גיד תיאסר רק כדי נטילה. וע"כ מיירי בכולה בתוך הרוטב. וצ"ל דס"ל לתוס' כדעת הרא"ה וכסברת הב"י דבהבל הקדירה לחוד מתפשט בתוך אותה חתיכה. אלא דלפ"ז תקשי דגם לר"י לק"מ אימא דמיירי בכולה חוץ לרוטב.

בסוגיא הנ"ל. נ"ל ליישב הבל"ז דלא פריך הש"ס ההוא דר"ה משובדת דר"י. עפמ"ש הר"ן בשם הרא"ה דבצלי לא מהני ס' דבצלי אינו מתבטל לעולם. דבקדירה הוא מתבטל לפי שהרוטב מוליך האיסור בשוה. אבל בצלי דהוא מפעפע מעצמו אפשר שהרבה ממנו מתכנס למקום א' ע"ש. ולכאורה יקשה לפ"ז קושי' הרשב"א בשמעתין היכי אמרי' בהנהו אטמתא וכו' מה דעתך מליח ה"ה כרותח וכו' האיך אפשר לומר כן כיון דכבר ידעי' דבצלי קולף. וע"כ נתבשל במתני' היינו בישול ממש והאיך אפשר דמליח אוסר בכולו הא כבר נאסר משעת מליחה. ומה שנדחק הרשב"א דבאמת ל"ד ומשעת מליחה אסור. לכאורה לשיטת הרא"ה ליתא דאם האיסור מחמת מליחה לא מהני ס' דהא ליכא רוטב דמפעפע האיסור בשוה וצ"ל דלאותו ס"ד [וזהו דלא כמ"ש הר"ן דהא דאסר רבינא בהנהו אטמתא דלא מהני ס'] דמליחה אף בכחוש אוסר בכולו כמו בישול אף דליכא פעפוע. וע"כ משום דרתיחות המליחות הוא מוליכה בכולה ממילא הוא מתפשט בשוה. והרא"ה לא כ"כ רק בצלי דבכחוש אינו אוסר ואין הרתיחה מוליכה רק מחמת הפעפוע של האיסור. בזה אפשר שאינו מתחלק בשוה. ומעתה מיושב דבל"ז ל"ק דר"ה אדר"י די"ל דבעובדא דר"י היה ס' ומהני אף בצלי דמחמת רתיחות נכנס בכולו. ובאמת אף בכחוש אוסר בכולה והיכא שהרתיחות גורם מהני ס' וכנ"ל. וביותר שהיה מוכח כן ממתני' דהא להך ס"ד דצלי אוסר אף בכחוש וה"ה מליחה (אף דהרא"ה סבר כהרמב"ן דבמליחה אינו אוסר יותר מכ"ק אף בשמן. היינו דבמליחה ל"ש פעפוע כמ"ש הרמב"ן. אבל היכא שהוא מחמת רתיחות הא מליח הוא כרותח' א"כ תקשי במתני' הא כבר נאסר במליחה. אע"כ דמהני ס'. ובעובדא דר"ה לא היה ס'. או דר"ה מיירי אף בס' אלא דסבר מב"מ במשהו וחלב ובשר מקרי מב"מ כמ"ש הרשב"א והר"ן. ור"י לשיטתי' דמב"מ בס'. אבל לבתר דמשני שאני חלב דמפעפע ואין הרתיחות גורם רק הפעפוע וממילא לא מהני ס' שפיר קשה מר"י. ומשני חלב כחוש הוי ואינו מפעפע כלל. וק"ל:

דף קב.

רש"י ד"ה רישא בישראל וכו'. ומעיקרא כי רמיי' הוי משמע ליה נמי וכו'.
לא ידעתי למאי הוצרך רש"י בזה הלא בפשוטו יש לפרש דמעיקרא היה ס"ל דמיירי כולה בישראל. אלא דבסיפא לחודא היה אפשר לפרש דאין שחיטתה מטהרתה היינו דאינו מתיר איסור אמ"ה בעודו מפרכס. ואם אכל ממנה בעודה מפרכסת לוקה גם משום אמ"ה דלא מקרי שחיטה. ולזה הוקשה לו רק מרישא דמוכח דאין אמ"ה נוהג בטמאה. **ואולי** י"ל דהיה קשה לרש"י דאם איתא דיש לפרש דאין שחיטתה מטהרתה היינו ללקות עליו משום ב' לאוין עדיין אפשר לאוקמי בישראל אלא דמיירי לענין לאו דבשר מן החי דלא אמעוט טמאה רק לענין אמ"ה דילפי' מל"ת הנפש עם הבשר. אבל בשר מן החי דאתי' מקרא דובשר בשדה טרפה לר' יוחנן לא ממעט בטמאה. אע"כ דלא ניחא ליה לפרש דאין שחיטתה מטהרתה מיירי לענין ב' לאוין. דמטהרתה משמע להתירה באכילה. וא"כ שפיר כ' רש"י.
אמנם ז"א דא"כ עדיין תקשי מנ"ל לר' שיזבי להוכיח דב"נ נוהג בטמאה כטהורים. דלמא דינא דב"נ כדינא דישראל דאמ"ה אינו נוהג בטמאה ובשר מן החי נוהג. והא דקתני אין שחיטתה מטהרתה היינו לב"נ ולענין בשמ"ה. אע"כ צ"ל או דרב שיזבי ס"ל כר"ל דבשמ"ה ואמ"ה מחד קרא נפקא. או דאף לר"י אמ"ה ובשמ"ה חד דינא אית להו ואינו נוהג בטמאה (וכמו שכתבו תוס' מעילה (דף טז ע"א) ד"ה ור"י היא וכו' דמבואר שם דמיירי לענין בשמ"ה ואעפ"ב אתי' כר"י. אבל לרבנן אינו נוהג בטמאה וצ"ע) וא"כ דברי רש"י הנ"ל קשים כנ"ל וצ"ע.
תד"ה אלא לאו וכו' ומיהו בלא"ה אמר לעיל וכו'. ובאמת עדיין קשה לפי האמת לרב אחא בר יעקב ממתני' דהכא מוכח דאמרי' מי איכא מידי, ולפמ"ש די"ל דסוגיא דהכא קאי לר"ל דבשמ"ה ואמ"ה מחד קרא יליף. אבל לר"י י"ל דבשמ"ה נוהג בטמאה ומיירי כולה מתני' מישראל. ואין שחיטתה מטהרתה היינו דישראל לוקה במפרכסת גם משום בשמ"ה. א"כ י"ל דראב"י סבירא ליה כר"י וליכא הוכחה ממתני'. אולם לפמ"ש תוס' לעיל (דף נג) דלר"ל דסבר ח"ש מותר מה"ת. ע"כ מוכח דס"ל דל"א מי איכא מידי. דאל"כ הא בטמאה דנוהג אמ"ה בב"נ תקשי מי איכא מידי דלישראל בכזית בשר גידים ועצמות מותר מה"ת ולב"נ אסור משום אמ"ה ע"ש. א"כ תקשי לר"ל לשיטתי' דסבר אמ"ה ובשמ"ה מחד קרא נפקא וע"כ סיפא דמתני' מיירי בב"נ וא"כ הא מוכח ממתני' דאמרי' מי איכא מידי. ונ"ל דבאמת לכאורה אין הכרח לשיטת תוס' לעיל דהא עכ"פ אם אמרי' כתוס' דלר"ל לא ס"ל מי איכא מידי הוא סותר להברייתא דהרוצה לאכול מבהמה

קודם שתצא נפשה. א"כ י"ל בהיפוך דלמא סבר כהברייתא הנ"ל דאמרי' מי איכא מידי. אלא דסבר דבאמת אין אמ"ה נוהג לב"נ בטמאה מטעמא דמי איכא מידי. והוא נגד הברייתא דהכא דקתני אמ"ה ב"נ מוזהר על הטמאים כטהורים וכו'. וכיון דעכ"פ הוא סותר לחד ברייתא. וע"כ דלא ידע מהברייתא. ומעתה תו לק"מ לר"ל ממתני' דטהרות. די"ל דר"ל ס"ל שפיר דאמרי' מי איכא מידי ובאמת מה"ט אין אמ"ה נוהג בטמאים לב"נ. אך זהו רק באמ"ה אבל בשמ"ה נוהג בב"נ בטמאים. אף דלר"ל אמ"ה ובשמ"ה מחד קרא נפקא. מ"מ הא בב"נ ליכא מיעוטא רק דאינו נוהג בטמאה משום מי איכא מידי. וזהו רק לענין אמ"ה דאפשר בכזית בשר גידי' ועצמות. אבל בשמ"ה דשייך רק בכזית בשר דממילא אסור לישראל משום טמאה ול"ש מי איכא מידי באמת אסור לב"נ בטמאה. וא"כ י"ל דמתניתין דואין שחיטה מטהרתה היינו לב"נ לגבי בשמ"ה. ובריש בעוף טהור השחיטה מטהרה לב"נ משום מי איכא מידי. ודו"ק:

רש"י ד"ה אמ"ה צריך כזית. אע"ג דתרי קראי כתיבי וכו'. נ"ל הא דלא ניחא לרש"י לפרש דהי' ס"ד דחייב בפחות מכזית משום ברי' וכמו דס"ל הכי לתוס' לעיל (דף צ"ו) דרש"י לשיטתי' דס"ל בסוף פרקין דבכזית מן האבר חייב על אמ"ה, וא"כ אם הי' מסברא בכלל ברי' היכי אמעיט זה מהא דאכילה כתיב בי'. דלמא אכילה קאי באוכל חצי אבר. וכמו בגיד וטמאה. אע"כ דמסברא לא מקרי ברי'. דענין אמ"ה שייך בכל אבר ואבר מהבהמה וחל האיסור על כולו. ולא מקרי ברי' אלא כל הבהמה. ותוס' לשיטתייהו דס"ל דצריך שיאכל כל האבר ושפיר אימעוט מלישנא דאכילה דלא הוי ברי' וכמ"ש תוס' לעיל (דף צ"ו).

גם י"ל דהי' קשה לרש"י אם איתא דליכא סברא לחייב בפחות מכזית רק מדין ברי'. א"כ היכי אמרי' בסוגיא ע"כ דלא פליגי אלא דמ"ס בהמה בחיי' וכו' דכ"ע מיהא לא בעי' כזית. הא למ"ד בהמה בחיי' לאו לאברים עומדת אמאי באמת יתחייב בפחות מכזית הא לא הוי ברי' דלא נאסר מתחלת בריית'. ולזה מפרש מחמת יתור הקרא.

גם י"ל דרש"י לשיטתי' דס"ל דחשיבות הברי' לא תלי' בלישנא דקרא. רק החשיבות מצד עצמותה כמו דס"ל לפירש"י בסוגי' דנבילה ראוי' להיות ברי' אם הי' נאסר בתחלת ברייתו. ולזה ס"ל לרש"י דאם איתא דאבר נקרא ברי' א"כ אמאי קתני במתני' דטהרות אכל אבר ממנה אין סופג את הארבעי'. דמ"מ ליתחייב על האבר משום טמאה מדין ברי'. ותוס' ס"ל דהא דהוי חשוב דאם יחלוק אין שמו עליו היינו אם שמו מפורש בכתוב כמו גיד ועוף טמא ע"ש.

והנה לדינא קיי"ל בש"ע (סי' ק) דאמ"ה הוי ברי'. וגם קיי"ל שם כסברת רש"י דנבילה

הוי ברי' רק מחמת דלא נאסר מתחלת ברייתה (והא דאיתא בש"ע וכן צריך שיהי' שלם לאפוקי אם יחלק אין שמו עליו. לא דבעי' שמו מפורש בכתוב. אלא שם עצמותו של הדבר ההוא אף אם אינו מפורש בכתוב. והוא פשוט וברור דלא כבעל פרי מגדים שתמה בזה ע"ש). א"כ תקשי לדידן דאמאי באמת אמ"ה מן הטמאה לא מקרי ברי' דהא מ"מ אם הוא יד או רגל יהי' חשוב מפני שמו. דאם נחלק אין שמו עליו. וצ"ל כיון דאיסורו חל בכולל על כל הבהמה והעוף והי' לו חשיבות גדול שם עצם של הבהמה וכשנחלק לאברים נתמעט חשיבותו ובטל הברי' אף דעדיין עליו חשיבות האבר. מ"מ כיון שהיה לו תחלה חשיבות יותר בטל שם ברי' ממנו. ועדיין צ"ע:

והנה לשיטת רש"י דס"ל דנבילה הי' ראוי לקרא ברי' אם הי' נאסר מתחלת ברייתו. א"כ היאך כתב רש"י בסוגיין בברייתא דנטל ציפור שאין בו כזית. דאם הי' כזית בשר הי' חייב משום בשמ"ה. הרי דס"ל דלענין בשר מיד חייב בחיי' דלא בעי' שיהי' עומד לחתיכה דכולו ג"כ נקרא בשר. א"כ באוכל כולה ואין בו כזית בשר ליתחייב על בשמ"ה משום ברי' כמו לענין טמאה. ואיני יודע הפרש בין בשמ"ה לטמאה. וצלע"ג:

דף קב:

גמרא וטמאה בין בחיי' בין במיתתה כ"ש. ק"ל למה דס"ל להמג"א (סי' ר"י סקי"ח) לדעת רבינו יונה דבאוכל כזית ליכא בו דין ברי' כיון דהגרעין אין ראוי לאכלו. אף אם באמת אכלו. מ"מ כיון דל"ש בו אכילה לא הוי ברי', א"כ הכא בטמאה ג"כ נימא כן דהא יש בו עצמות דאין ראוי לאכילה ואעפ"כ הוי בריה. וצ"ע:

גמרא אמר רבא את"ל וכו'. יש לע' דהא ע"כ האכילה בכולו בלי חתיכות אברים הוי בכלל מחשב לאוכלו מתה. דבכה"ג לא מקרי אבר דהא לר' פטור בכה"ג ול"א דבהך רגע גופא דבא לאוכלו חי הוי כמחשב לאכלו אבר. וא"כ אמאי לראב"ש חייב הא בחישב לאכלה מתה פטור. וה"נ כשבא לאכלו כולו כא'. בזו הרגע הוי מחשב שלא לחתכה אברים ווהי' פקע ממנו שם אבר. וצ"ל דעיקר הא דבהמה בחיי' לאברים עומדת היינו ע"י חתיכת אברים. אבל ע"י אכילת כולו כא' בחיי' לא בא לו שם אבר. וכן הא דבהמה לאו לאברים עומדת היינו שמחשב שלא לאכלה כלל בחיי'. אבל מחשב לאכלו כולו בחיי' לא מפקיע שם אבר ממנו. וא"כ אכילת כולו אינו מביא שם אבר עלי' ואינו מפקיע והוא כאשר הי' בתחלה לאשר היתה עומדת. וע':

גמרא חישב לאכלה מתה ואכלה חי' פטור. יש לע' דא"כ היכי משכחת דללקי לראב"ש באכלה כולו בחיי' דלמא חישב תחלה לאוכלו ופקע שם אבר ממנו. וצ"ל כיון דמקבל

התראה ואוכלו תכ"ד הוי כידוע דנקרא אצלו אמ"ה. ודומה לזה כ' הרמב"ם בפ"ב הי"ב מהל' שבועות:

גמרא א"ל זה לפי מחשבתו וזה לפי מחשבתו. ק"ל דאם כן מה פריך הש"ס פ"ב דפסחים והרי אמ"ה וכו' טעמא דלפני עור וכו'. דלמא אתי' כרשב"א דבהמה בחיי' לאברים עומדת ומיירי דנותנו כולו לעכו"ם והוא חישב עליו למיתה דלגבי דידי' לא מקרי אבר. ולגבי הב"נ הוי אבר דסתמא לאברים עומדת:

ובאמת בלא"ה קשה דלמא אתי' כר' דבהמה בחיי' לאו לאברים עומדת רק דיודע דהב"נ רוצה לתלוש ממנו אבר ולאכלו. וא"כ בשעה שנותן לו עדיין לא הוי אבר ומותר בהנא'. ואסור רק משום לאברים עומדת. וצ"ל דלישנא דאמ"ה לא משמע דמיירי בכולו:

ובעיקר פירכת הש"ס פסחים תמוה לי דהא ודאי לראב"ש דסבר בהמה בחיי' לאברים עומדת ממילא מוכח דאמ"ה מותר בהנאה דמקרא מלא דיבר הכתוב ולא תחסום שור בדישו. הרי דמותר בהנאה לדוש בשור. וע"כ פירכת הש"ס רק דלר' דסבר דבהמה בחיי' לאו לאברים עומדת ליתסר בהנאה. וא"כ דלמא הברייתא אתי' כמ"ד לאברים עומדת ומוכח מקרא דמותר בהנאה. אבל לאידך תנא דלמא באמת אסור בהנאה. ואי דדחיקא ליה דלפלגו תנאי אם מותר בהנא' או לא. לפרוך בל"ז דלמ"ד לאברים עומדת בודאי מותר בהנאה מקרא כנ"ל. וממילא גם לאידך תנא מותר בהנאה. וצ"ע:

דף קג.

גמרא רבא אמר כגון דתלש ממנו אבר. תמוה לי לשיטת רש"י דלכ"ע חייב מיד על בשמ"ה. א"כ לר"י איך אתי' אסור טרפה ואיסור אמ"ה בהדדי. וכן לר"ל אלו הי' סבר לאו לאברים עומדת. הא מ"מ איסור בשמ"ה קדים ואיך יחול טרפה על איסור בשמ"ה. אף הא דחל אמ"ה על בשמ"ה אפשר לומר כיון דעפ"י הרוב הוא כן (אף דמשכחת באבר שאין בו כזית בשר. מ"מ עפ"י הרוב אינו כן) אבל מ"מ טרפה לא יחול על בשמ"ה. ולא ידעתי אמאי לא סתרו תוס' מזה לפירש"י. וצ"ע:

תד"ה דאיסור חלב. וא"ת לרבא וכו' משמע דאם נטרפה וכו', לא זכיתי להבין קושייתם בזה דמהיכן משמע כן דלמא גם רבא סבר דהנך אמוראי אליבא דר"י אם מחייב ב' או ג' פליגי. אם איסור טרפה חל על אמ"ה או לא. ומש"ה לא הו"מ לומר דבא באוקימתא דנטרפה אחר לידה קודם דתלש ממנו אבר. ור"י סבר דאמ"ה חל על טריפה דא"ב הי' קשה בהיפוך למ"ד שתים מהך דר"י. לזה אמר דנטרפה בשעת תלישה דהוי ב"א. אבל בנטרפה מקודם תלי' בפלוגתא אליבא דר"י. וצלע"ג:

גמרא מידי דהוי אחלב. ק"ל לר"י הא ע"כ הך סברא נסתר מדברי ר' יהודה לעיל בברייתא (דף ק' ע"ב) יכול תהא נבילת עוף טמא וכו' הרי דסבר ר' יהודה דאין נבילה חל על טמאה ול"א כיון דחל על חלב חל ג"כ אטמאה. ובהך סברא לא מצינו חולק על ר"י. וצ"ל דר' יהודה דס"ל איסור כולל א"כ ליכא ראיה מקרא מהא דחל נבילה אחלב. דהתם ראוי לחול דהוי כולל. אבל ר"י לא ס"ל לאיסור כולל. וא"כ ע"כ גזה"כ הוא הא דחל טרפה אחלב. מש"ה חל ג"כ על אמ"ה. או די"ל דגם טריפה הוי כולל דחל אחלב וכן על מי רגלים לשיטת הרא"ש ביו"ד (סי' פ"א) [וביבמות (דף ל"ג) כתבו תוס' בפשיטות דטריפה לא הוי כולל על אמ"ה וצ"ע]:

אולם עדיין קשה מברייתא דלעיל (דף ק"א) באוכל ג"ה של נבילה דס"ל לחכמים דאינו חייב אלא א'. בזה תקשי נימא כמו דחל נבילה על חלב חל ג"כ על ג"ה דהוי נמי כולל. אמנם גם בזה י"ל דנבילה על חלב הוי מוסיף דמגו דאתסר להעלותו למזבח אתסר ג"כ להדיוט. משא"כ בג"ה דבלא"ה אסור לגבוה כמ"ש תוס' לעיל אבל ר' יוחנן ס"ל דל"א גם איסור מוסיף וא"כ הא דחל נבילה על חלב הוי גזה"כ מש"ה חל ג"כ על אמ"ה, ונכון:

דף קג:

רש"י ד"ה מהו וכו' א"ד כיון דחדוש הוא וכו'. ק"ל דא"כ נימא ג"כ למה דקיי"ל אין בגידי' בנ"ט ועץ בעלמא הוא והתורה אוסרתו דלא לחייב רק באוכל כזית בב"א ולא משתמיט זה בשום דוכתי'. וצ"ע:

תד"ה חלקו מבחוץ וכו' ונראה לפרש וכו'. ונ"ל לכאורה לדבריהם יהי' הדין בהאוכל ב' אברים שלימים ובכל א' חצי זית דמצטרף ללקות כיון דכל א' שם אבר עליו ובשניהם הוי כזית אמ"ה אמנם זה נסתר מדברי תוס' מעילה (דף ט"ז) ד"ה מיתיבי וכו'. וצ"ע לדינא:

דף קה:

תד"ה חלב נבילה היא וכו'. במ"ש מחלוקת ר"ש ור"י. אם נימא דהרוטב כיון שנכנס בבשר נ"נ וכשיוצא הוי מב"מ ברוטב ולא בטיל לר"י דאמר מב"מ לא בטל ובעי' שיהי' בחתיכות לבטל הרוטב מדין סלק. או כיון דהרוטב נאסר מחמת הבשר אף דנ"נ הוי רק כמו כולה בשר והוי מבש"מ לגבי הרוטב אחר ע"ש. והר"ן החזיק והסכים לשיטת הר"ש והוי מב"מ. וסיים אף דקיי"ל מב"מ בטל מ"מ נ"מ בדבר שיל"מ דלא בטל מב"מ ע"ש. ובזה מסופקני בייי"נ דקיי"ל מב"מ במשהו אם נתערב יין במים בפחות מס' [דרך בישול להר"ן] ואח"כ נפל שם מים אחר שהוא ס' נגד כל התערובות הא אם נימא ג"כ להר"ש

דהוי מב"מ כיון דמים הראשונים נ"נ והויין מים נסך והוי לגבי מים השניים מב"מ. או דנימא אף דנ"נ ונקראים מים האסורים. היינו דהויין רק מים אסורים אבל לא שיקרא עליהם שם האיסור שנאסרים דהיינו נסך. אלא דהם רק מים איסור כמו איסורין דעלמא. **הגע** עצמך ירק שבלע יי"נ בנ"ט ונתערב בירק אחר. וכי בזה נוכל לומר ולקרא על הירק שם נסך ולומר דלא בטל דהא ל"ש ירק נסך. וא"כ אף במים דשייך כן נסך דאפשר במים שנתנסכו לע"ז. מ"מ אינו מוכרח דמכח נ"נ חל עליהם שם נסך. והכי מסתבר לענ"ד:

ונ"ל ראיה לזה מהא דתנן בסוגיא דזרוע בשילה. גריסי' שנתבשלו עם העדשים אין בהם בנ"ט בין יש בהם להעלות במאי וא' וכו'. וא"כ להר"ש תקשי תימא דטעם עדשים נבלע בגריסי' ונ"נ והויין עדשים תרומה. ואח"כ כשחוזרים ונפלטים הוי מב"מ ובעי' מאה וא' כדין תרומה מב"מ. אע"כ אף דעדשים נ"נ היינו דהם אסורים אבל לא שיהא חל עליהם שם תרומה וכנ"ל. וא"כ בדקדוק כתב הר"ן דנ"מ לענין יש ל"מ דבזה כיון דנ"נ יהי' האיסור מה שיהי' מ"מ הא יש לו היתר. אבל לענין יי"נ וטבל ליכא נ"מ. כנלענ"ד:

ובעיקר דברי הר"ש יש לע' מה מהני שיש בחתיכות לבטל הרוטב מדין סלק הא כיון דרוטב ממש נפלט מבשר והוא נ"נ להוי כמו מים האיסור שנתבשל עם מים היתר ויש שם ג"כ חתיכות דפשיטא דמים אסורים דל"ש לומר סלק דהא מ"מ בתוך המים איכא טפה מים איסור ולא בטל לר"י דאמר מב"מ לא בטל. אף שטעם הטיפה מתפשט גם לחתיכות מ"מ הא נשאר הטיפה במים. ואם נחסר המים משיעורם נחסר לפי ערך ונשאר מעט במים מטיפה האסור' והוי מב"מ דלא בטל. וה"נ בההיא רוטב ממש כיון דנכנס מתחלה בבשר ונ"נ ואח"כ כשנפלט הוי רוטב איסור ואין החתיכות יכול לבטל רק טעם הרוטב ולא עצמות גוף הרוטב דיבש אינו מבטל לח. וצ"ל דמ"ש הר"ש חתיכות היינו מיחל הבשר דיש כ"כ בשר דהמיחל שיוצא ממנו הוא ששים נגד הרוטב והוי כולה לח בלח ושפיר אמרי' סלק. ומיושב ג"כ אף למ"ד בע"ז גבי קיתון של מים דבעי' תחלה [וע' בר"ן דאף למ"ד דלא בעי' תחלה היינו בצונן דלא נ"נ אבל בבישול מודה] וא"כ הכא ברוטב מגיע תחלה להרוטב קודם שיכנס בבשר ול"א סלק [ע' בהרשב"א] אע"כ דכוונת תוס' למוחל של החתיכות שהוא אינו מינו לגבי מים. וצ"ע. וקושי' הנ"ל מצאתי בכו"פ (סי' צ"ב) דלהר"ש מה מהני ס' בגריסין נימא שנעשה נביל' והוי מב"מ ובעי' ס' ע"ש. ומתוך דבריו של בגריסין למד דס"ל דנ"נ היינו שחל עליהם שם איסור תרומה. ולענ"ד הדבר ספק כנ"ל: